

МАКАРЕНКО Є. І.,
кандидат юридичних наук, професор
(Дніпропетровський
гуманітарний університет)

УДК 343.126

ДОМАШНІЙ АРЕШТ: ПОНЯТТЯ, МЕТА, ПІДСТАВИ І ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ

У статті крізь призму світового досвіду авторами розглядаються питання щодо застосування нової для українського кримінально-процесуального законодавства інституції – домашнього арешту.

Ключові слова: кримінальний процес, запобіжні заходи, домашній арешт.

В статті сквозь призму мирового опыта авторами рассматриваются вопросы применения новой для украинского уголовно-процессуального законодательства институции – домашнего ареста.

Ключевые слова: уголовный процесс, меры пресечения, домашний арест.

In the article in the light of the world experience the authors looks at the application of the new Ukrainian criminal procedure law institutions – house arrest.

Key words: criminal procedure, preventive measure, house arrest.

Постановка проблеми. Впроваджуючи у вітчизняне судочинство Європейські стандарти та світовий досвід, Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року (далі – КПК) [1] регламентує ряд новацій, покликаних створити рівні можливості для кожної зі сторін у кримінальному провадженні. Однією з таких новацій є введення «домашнього арешту» – нового заходу кримінально-процесуального примусу, особливого різновиду неізоляційних запобіжних заходів. Однак за рік, що минув з дня введення цієї інституції, в Україні виявилися і певні недоліки домашнього арешту. І це не дивно, оскільки йдеться про впровадження досить «молодої» інституції, що потребує детальної розробки на законодавчому рівні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Характеризуючи стан наукової розробки цієї проблеми, слід виокремити праці таких вчених-процесуалістів, як: Ю.П. Алєнін, В.Г. Гончаренко, Ю.М. Грошевий, А.В. Захарко, Л.М. Лобойко, П.І. Люблінський, В.Т. Маляренко, В.Т. Нор, І.Л. Петрухін, Л.Д. Удалова та ін. Зазначені науковці дослідили загальні для всіх запобіжних заходів категорії (їх поняття, правову природу, підстави застосування тощо). Щодо застосування такого запобіжного заходу, як «домашній арешт», то йому присвятили свої праці М.Й. Вільгушинський, О.П. Кучинська, О.О. Левендаренко, Ю.А. Ліхолєтова, В.А. Попєлюшко, О.М. Слободян, В.І. Фаринник та ін. [2] Водночас деякі питання були розглянуті ними до 2012 р., дещо фрагментарно, тому потребують уточнення.

Мета дослідження. Задум цієї статті – з’ясувати історію, зміст, мету, особливості застосування цього запобіжного заходу та виявити існуючі недоліки їх реалізації, насамперед недоліки законодавчого регулювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Історії кримінального судочинства відомі різні види запобіжних заходів, що формувалися залежно від форми державно-

го устрою. Приміром, П.І. Люблінський виділяє общинний (до IX ст.), княжий (X-XV ст. ст.), царський та імператорський періоди (XVI-початок XX ст. ст.) з притаманними їм запобіжними заходами [3, с. 208]. Регламентацію «домашнього арешту» автор пов'язує зі Статутом кримінального судочинства від 20.11.1864 р. (глава «О пресечении обвиняемому способов уклоняться от следствия»). Ст. 416 СКС дійсно виокремлювала самостійний запобіжний захід – «домашній арешт», який відрізнявся від утримання під вартою тим, що місцем ув'язнення було місце проживання обвинуваченого. При цьому умови домашнього арешту не регламентувалися. В одних випадках у обвинуваченого відбиралася підписка про незалишення житла, в інших – біля його житла виставлялася поліцейська охорона. Однак застосовувався цей запобіжний захід украй рідко – щодо матерів-годувальниць, тяжкохворих людей і високопоставлених осіб. Наприклад, у 1899 р. домашній арешт не застосовувався жодного разу, – зазначає П.І. Люблінський [3, с. 372].

Поділяючи в цілому висловлену цим автором думку, зауважимо, що сьогодні його точка зору потребує коригування. Адже відомо, що на зміну імператорському періоду в Українській СРР прийшла радянська форма державного устрою (1918-1991 рр.), а останні 22 роки триває новий період розвитку України, яка обрала незалежний, європейський вектор розвитку. Слід також зауважити, що «домашній арешт» отримав правову регламентацію не у зв'язку з судовою реформою в Росії (ухваленням Статуту кримінального судочинства 1864 року), а ще раніше – у Зводі законів Російської імперії 1832 року, яким серед заходів по недопущенню ухилення обвинувачених від слідства та суду було передбачено: утримання в тюрмі, при поліції та домашній арешт [4]. Під «домашнім арештом», за Зводом законів, передбачалось утримання обвинувачених у вчиненні не тяжких злочинів, за які вони підлягали б тільки нетривалому тюремному ув'язненню. Такий арешт застосовувався здебільшого до осіб привілейованих, скажімо, до різного роду чиновників, заможних осіб і полягав у тому, що в будинку обвинуваченого знаходився поліцейський.

Застосування «домашнього арешту» як запобіжного заходу у кримінальному процесі отримало правову регламентацію у багатьох державах світу, зокрема в Казахстані, Латвії, Литві, Німеччині, Росії, США, Швеції та ін. Так, у країнах Європи, в Ізраїлі, у США цей захід давно застосовується як один із видів судового покарання. Варто нагадати і те, що серед інших запобіжних заходів «домашній арешт» передбачали також перші КПК Української РСР 1922 і 1927 рр. Цікаво, що ізоляція за місцем проживання підозрюваного (обвинуваченого, підсудного), який ще не визнаний винним у вчиненні злочину та, у відповідності із принципом презумпції невинуватості, не може позбавлятися своїх конституційних прав і свобод, як запобіжний захід «домашній арешт» досить широко застосовувався у практиці радянського судочинства. Однак, в період сталінських репресій (кінець 30-початок 50-х рр. XX ст.) він застосовувався дедалі рідше і, як наслідок, став анахронізмом радянського законодавства, через що в КПК України 1960 р. «домашній арешт» був відданий забуттю. І лише з ухваленням нового КПК України, що набрав чинності 20.11.2012 р., процесуальний статус «домашнього арешту» як різновиду запобіжних заходів було відновлено [1, п. 4 ч. 1 ст. 176, ст. 181].

За змістом ч. 1 ст. 181 КПК України 2012 р. «домашній арешт» є засобом процесуального примусу (запобіжним заходом), що застосовується лише до особи, підозрюваної (обвинуваченої) у вчиненні злочину, за який законом передбачено покарання у виді позбавлення волі, й полягає в забороні цій особі залишати житло цілодобово або у певний період доби. Відверто кажучи, дефініція наведеної норми закону, на наш погляд, є недосконалою і потребує додаткового передбачення деяких інших тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина.

Вивчення законодавства інших країн також дає підстави для критики норм нового КПК України, що регламентують застосування «домашнього арешту». Так, наприклад, в

американській юридичній термінології поняття «домашній арешт» є аналогічним «електронному спостереженню», оскільки суть покарання полягає у встановленні повного електронного контролю над життям засудженого під час перебування вдома. Зазвичай електронні браслети надівають на ногу в районі щиколотки, а приміщення обладнують спеціальними приладами, що дозволяють цілодобово здійснювати контроль за арештантом. При цьому, незважаючи на видимі плюси (перебування в своєму будинку в знайомій і комфортній обстановці), на арештанта покладаються значні обов'язки, за порушення яких передбачено сурові покарання. Приміром, у його житлі не має бути алкогольних напоїв, наркотиків і зброї. Спілкування по те-лефону обмежується часовими рамками. За наявності комп'ютера з можливістю виходу в Інтернет будь-які переміщення в Мережі відслідковуються. Поліцейські в будь-який час можуть завітати до арештанта, щоб перевірити його стан, справність електронного пристрою та оглянути квартиру. В окремих випадках арештанта зобов'язаний кілька разів на день телефонувати за спеціальним номером до поліції, підтверджуючи свою присутність вдома, називати дату народження, повторювати вимовлені перевіряючим слова та пропозиції. Водночас у разі потреби заарештованому дозволяється відвідувати лікаря, місце роботи або спеціальні програми і курси, наприклад, для лікування від наркотичної чи алкогольної залежності тощо [5].

У Російській Федерації «домашній арешт» застосовується з 2010 р. як основний вид покарання за злочини невеликої та середньої тяжкості – за наклеп, образи, крадіжку, шахрайство, привласнення або розтрату, а також на термін від 6 міс. до 2 років як додаткове покарання за окремі тяжкі злочини. Практика показала, що новий захід є особливо ефективним відносно підлітків. Адже важливими є не тяжкість покарання, а його невідворотність і адекватність вчиненому. Очевидно, що тюремне ув'язнення, особливо на тривалі терміни, людину калічить. Також домашній арешт позбавляє від контакту з професійними злочинцями. Це гарантується тим, що КПК РФ передбачає більш широкий перелік обов'язків підозрюваного у зв'язку з обранням щодо нього «домашнього арешту», а саме заборона і (або) обмеження: 1) виходу за межі житлового приміщення, в якому проживає заарештований; 2) спілкування з певними особами; 3) відправлення та одержання поштово-телеграфних відправлень; 4) використання засобів зв'язку та інформаційно-телекомунікаційної мережі «Інтернет» [6]. Не менш цікавим є й те, що з урахуванням стану здоров'я підозрюваного (обвинуваченого) місцем його утримання під домашнім арештом може бути визначено лікувальну установу (ч. 1 ст. 107 КПК РФ).¹

Відповідно до ст. 125 КПК Республіки Білорусь, «домашній арешт» передбачає наступні види обмежень: заборона виходу із житла в цілому або у певний час; заборона телефонних переговорів; відправлення кореспонденції з використанням засобів зв'язку; заборона спілкуватися з певною категорією громадян; покладання обов'язку відповідати на контрольні дзвінки чи відмічатися у визначені дні та часи в РУВС за місцем проживання [7].

Аналогічні положення щодо обмеження виходу з житла, спілкування з певними особами, отримання та відправлення кореспонденції, а також ведення переговорів з використанням будь-яких засобів зв'язку містить і КПК Казахстану. Місце проживання арештованого може охоронятися. За його поведінкою за необхідності встановлюється нагляд [8].

Все вищенаведене свідчить про те, що законодавець інших країн підійшов до питань застосування «домашнього арешту» з більшою увагою.

Безумовно, важливою вимогою вітчизняного законодавства є те, що обрання запобіжного заходу у вигляді «домашнього арешту» може бути застосовано лише у кримінальному провадженні і виключно судом. Так, у відповідності до ч. 4 ст. 176 КПК

---

¹Вважаємо, що регламентація «домашнього арешту» на кшталт США та РФ могла б бути певним компромісом у розв'язанні Парламентом і Президентом України настійної вимоги Євро-союзу щодо негайного надання засудженій Ю.В. Тимошенко можливості лікування в Німеччині.

будь-які «запобіжні заходи застосовуються: під час досудового розслідування – слідчим суддею за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором, або за клопотанням прокурора, а під час судового провадження – судом за клопотанням прокурора». При цьому слідчий суддя (суд) може відмовити у застосуванні «домашнього арешту», якщо слідчий, прокурор не доведе, що встановлені під час розгляду клопотання про застосування цього запобіжного заходу обставини, є достатніми для переконання, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів, передбачених ч. 1 ст. 176 КПК, не може запобігти доведеним під час розгляду ризику або ризикам.

З огляду на це, в поданні слідчого чи прокурора повинні бути викладені мотиви і підстави застосування саме «домашнього арешту», як більш суворого запобіжного заходу. Щодо підстав застосування запобіжного заходу, то ними можуть бути лише наявність, по-перше, обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення, а, по-друге, наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний, обвинувачений, засуджений може здійснити дії, передбачені ч. 1 ст. 177 КПК. Слідчий, прокурор не мають права ініціювати застосування запобіжного заходу без наявності для цього зазначених підстав.

Саме це, крім обставин, перелічених у ст.ст. 150 і 178 КПК, має враховуватися органом досудового слідства та судом у кожному конкретному кримінальному провадженні при застосуванні «домашнього арешту». Зокрема, при вирішенні питання про обрання цього запобіжного заходу, крім наявності ризиків, зазначених у ст. 177 КПК, слідчий суддя, суд на підставі наданих сторонами кримінального провадження матеріалів зобов'язаний оцінити в сукупності всі обставини, у тому числі: а) вагомість наявних доказів про вчинення підозрюваним, обвинуваченим кримінального правопорушення; б) тяжкість покарання, що загрожує відповідній особі у разі визнання підозрюваного, обвинуваченого винуватим у кримінальному правопорушенні, у вчиненні якого він підозрюється, обвинувачується; в) вік та стан здоров'я підозрюваного, обвинуваченого; г) міцність соціальних зв'язків підозрюваного, обвинуваченого в місці його постійного проживання, у тому числі наявність в нього родини й утриманців; д) наявність у підозрюваного, обвинуваченого постійного місця роботи або навчання; е) репутацію підозрюваного, обвинуваченого; ж) майновий стан підозрюваного, обвинуваченого; з) наявність судимостей у підозрюваного, обвинуваченого; и) дотримання підозрюваним, обвинуваченим умов застосованих запобіжних заходів, якщо вони застосовувалися до нього раніше; к) наявність повідомлення особі про підозру у вчиненні іншого кримінального правопорушення; л) розмір майнової шкоди, у завданні якої підозрюється, обвинувачується особа, або розмір доходу, в отриманні якого внаслідок вчинення кримінального правопорушення підозрюється, обвинувачується особа, а також вагомість наявних доказів, якими обґрунтовуються відповідні обставини (ст. 178 КПК). Зрештою, ч. 6 ст. 181 КПК України встановлює чіткі строки можливого застосування домашнього арешту, що стимулює слідчого вчасно завершити кримінальне провадження, а не затягувати його на невизначений строк.

Тож можна стверджувати, що норми КПК, присвячені застосуванню заходів забезпечення кримінального провадження, свідчать про пріоритет застосування запобіжних заходів, альтернативних триманню під вартою. Про це прямо йдеться у ч. 1 ст. 183 КПК: «Тримання під вартою є винятковим запобіжним заходом, який застосовується виключно у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів не зможе запобігти ризикам, передбаченим статтею 177 цього Кодексу». Відхилення від букви закону може призвести до суттєвого ущемлення конституційних прав і свобод громадян та знецінення гуманістичного принципу як такого при обранні «домашнього арешту» чи іншого запобіжного заходу.

У зв'язку з цим варто наголосити, що застосування домашнього арешту як запобіжного заходу переслідує двоєдину мету: з одного боку – забезпечити виконання підозрюваним покладених на нього процесуальних обов'язків, а з іншого – запобігти таким

його спробам (ризикам, що він може): а) переховатися від органів досудового розслідування та суду; б) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; в) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; г) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; д) продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється чи обвинувачується, або вчинити інше кримінальне правопорушення [1, ст. 177].

Каменем спотикання виявилось питання про те, хто і як має реалізувати контроль за багато чисельною армією заарештованих осіб? Відомо, що, згідно до вимог ч. 3 ст. 181 КПК України, ухвала про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту передається для виконання органу внутрішніх справ за місцем проживання підозрюваного (обвинуваченого). На виконання закону МВС України видало наказ від 18 грудня 2012 року № 1172, яким ця досить обтяжлива і клопітна місія з виконання повноважень щодо здійснення забезпечення електронного контролю покладена (за напрямками діяльності) на Головне слідче управління, Головний штаб, Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення, Департамент матеріального забезпечення МВС та їх підрозділи на місцях [9]. Ситуація, як не без підстав кажуть в народі: «сім баб – сім рад, а дитя безпупе». В спробах розв'язання цієї проблеми широку творчість виявили вчені-процесуалісти і юристи-практики. Одні з них вважають за необхідне покласти нагляд за поведінкою підозрюваних (обвинувачених), підданих домашньому арешту, на співробітників міліції, уповноважених безперешкодного відвідувати приміщення, де перебувають заарештовані, а також використовувати електронні засоби контролю (ЕЗК). Інші наполягають на доцільності наділення відповідними функціями контролю за виконанням «домашнього арешту» на судових виконавців Міністерства юстиції України, з чим ми аж ніяк не можемо погодитися.

Ну а поки що за рік, що минув з часу введення в дію нового КПК України, чимало заарештованих людей повтікали, хоча широкого розголосу це й не набуло, бо серед них домінували особи, які вчинили дрібні крадіжки, немасштабні економічні та побутові злочини. Проте сподіваємося, що трагікомічне зникнення підозрюваного у хабарництві экс-ректора податкової академії Петра Мельника та ролі у цьому МВС України певною мірою прояснює недосконалість правової регламентації «домашнього арешту». Нагадаємо, що Печерський суд обрав Петру Мельнику запобіжний захід у вигляді домашнього арешту 1 серпня 2013 р., але лише 7 серпня міліція спромоглася надіти на нього електронний браслет (надавши йому тим саме зайвий час для того, щоб він встиг переписати власне майно на своїх родичів і виїхати до США)! При цьому міністр В. Захарченко пояснив цей інцидент тим, що у міліції просто не було вільних браслетів. Зокрема, враховуючи, що Законом України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» видатки загального фонду державного бюджету на 2013 рік для придбання МВС засобів електронного контролю не передбачені, МВС тим не менш уклало угоду з ТОВ «Беніш Джі Пі еС Україна» на постачання обладнання для системи електронного контролю (856 електронних браслетів і такої ж кількості мобільних контрольних пристроїв). Однак кількість осіб, до яких судами застосовувався запобіжний захід у вигляді домашнього арешту, майже досягла кількості придбаних Міністерством комплектів електронних засобів контролю виробництва фірми «ЗМ» (Ізраїль) [10].

Однак, провівши власне депутатське розслідування ситуації, що склалася з закупівлею електронних браслетів, які використовуються при домашньому арешті, нардеп Геннадій Москаль переконався, що МВС закупило не всі елементи, необхідні для ефективного забезпечення електронного контролю домашнього арешту. Він зазначає, що для цього електронних браслетів замало, необхідно закупити й оснастити міліцію мобільними контрольними пристроями, персональними трекерами, мобільними пультами моніторин-

гу, ретрансляторами, сервером моніторингу, стаціонарними пультами моніторингу, стаціонарними контрольними пристроями. Зрештою, як взагалі міг подаватися якийсь сигнал з браслета Мельника, якщо батарея в ньому «здохла» через 20 годин після прикріплення, й ніхто в міліції не знав, як її замінити?

З одного боку, наявний прогрес у кримінально-процесуальній регламентації «домашнього арешту». Зокрема, ст. 195 КПК (використання ЕЗК) передбачає надійне закріплення на тілі підозрюваного (обвинуваченого) пристрою, який дозволяє відслідковувати та фіксувати його місцезнаходження. Цей пристрій має бути захищений від самостійного знімання та будь-якого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю. А з іншого боку, стає зрозуміло й те, що на етапі започаткування «домашнього арешту» не можна обмежуватися лише електронною системою спостереження. З метою контролю за поведінкою підозрюваного (обвинуваченого), який перебуває під домашнім арештом, за ним треба наглядати не лише завдяки застосуванню електронних браслетів, а й за допомогою інших традиційних заходів, передбаченими ч. 5 ст. 181 КПК, а саме: раптових візитів правоохоронців до місця перебування арештованого й вимог надати усні чи письмові пояснення з питань, пов'язаних із порушенням покладених на нього зобов'язань; періодичних перевірок у телефонному режимі; тощо.

Висновок. Отже, «домашній арешт» є різновидом запобіжних заходів (водночас і своєрідним покаранням), не пов'язаним з ізоляцією підозрюваної (обвинуваченої) у вчиненні злочину особи від звичного їй суспільного середовища та позбавлення можливості контакту з членами родини чи іншими людьми, який призначений забезпечити кримінальне провадження й виконання підозрюваним своїх процесуальних обов'язків. По суті він є цивілізованою і гуманною альтернативою триманню під вартою. Однак переконані, що в разі обрання «домашнього арешту» слідчим суддею (судом) за необхідності до заарештованого можуть застосовуватися наступні види обмежень:

- а) заборона виходу з відведеного йому для житла будинку чи приміщення – повністю чи у окремо визначений час доби;
- б) встановлення спостереження за підозрюваним чи його житлом, а та-кож охорона його житла чи відведеного йому для житла приміщення;
- в) встановлення спостереження за будь-якими приміщеннями підозрюваного в соціальних мережах Інтернету;
- г) заборона телефонних переговорів, відправлення кореспонденції, ви-користання засобів зв'язку та іншого спілкування з певним колом осіб;
- д) застосування електронних засобів контролю та покладення обов'язку завжди мати при собі ці засоби і забезпечувати їх функціонування;
- е) покладення обов'язку відповідати на контрольні телефонні дзвінки чи інші сигнали контролю, телефонувати чи особисто з'являтися у визначений час до органу міліції, уповноваженого здійснювати нагляд за його поведінкою;
- ж) інші подібні заходи, що забезпечують належну поведінку підозрюваного та його не сувору ізоляцію від суспільства.

Зважаючи на прагнення України до Європейських стандартів та підвищену увагу міжнародної спільноти до українського судочинства, впровадження «домашнього арешту» в національне законодавство є вкрай прогресивним. При цьому його головною перевагою є те, що завдяки цьому гуманному заходу процесуального примусу людині, яка оступилася, надається можливість переосмислити вчинене нею і виключити її остаточне поглинання кримінальним середовищем. Практика свідчить, що «домашній арешт» є своєрідним шансом виправитися для людей, які вперше порушили закон, захистом неповнолітніх засуджених від впливу кримінального середовища, полегшенням долі ув'язнених жінок та інвалідів. Як і раніше, вони продовжуватимуть працювати, спілкуватися з близькими та виховувати дітей. Щодо вбивць, гвалтівників, грабіжників, злодіїв-рецидивістів (а так само військовослужбовців, правоохоронців, іноземних громадян, без-

хатченків), то їх це послаблення не повинно стосуватися. Не менш важливим є й те, що «домашній арешт» допомагає розвантажити вкрай переповнені ІТТ і СІЗО, а також зберегти кошти в держбюджеті, за рахунок яких утримуються ув'язнені.

Можна сподіватися, що наведені поправки до норми КПК з плином часу значно обновлять «домашній арешт», який запрацює на повну силу, в дусі тенденції подальшої гуманізації кримінально-процесуального примусу.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI // Голос України. – 2012. – №№ 90-91.

2. Див.: Реформування системи запобіжних заходів у кримінальному судочинстві : збірник матеріалів. – Київ, 2000. – С. 7; Слободян О.М. Становлення та розвиток інституту запобіжних заходів, не пов'язаних із взяттям під варту, в кримінальному процесі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/biblio/visnik/20071/_slobodyan.htm; Кучинська О.П. Домашній арешт як запобіжний захід в кримінально-процесуальному законодавстві / О.П. Кучинська // Адвокат. – 2010. – № 7(118). – С. 17-19; Лобойко Л.М. Реформування кримінально-процесуального законодавства в Україні (2006-2011 роки). – Частина 1. Загальні положення і досудове провадження : монографія / Л.М. Лобойко. – К. : Істина, 2012. – 288 с.; Левендаренко О.О. Застосування домашнього арешту за новим кримінальним процесуальним кодексом України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Rchdu/2012_2/012.pdf; Попелюшко В.А. Запобіжні заходи у новому КПК України: поняття, мета, підстави, порядок і суб'єкти застосування/В.А. Попелюшко // Адвокат. – 2012. – № 9(144). – С. 4-6; Вільгушинський М.Й., Ліхолетова Ю.А. До питання застосування домашнього арешту як запобіжного заходу відповідно до Кримінального процесуального кодексу України // Адвокат. – 2012. – № 11(146). – С. 9-13; Фаринник В.І. Домашній арешт – альтернатива триманню під вартою // Юридичний вісник України. – 2012. – № 25. – С. 23-29; Минимальные стандартные правила ООН в отношении мер, не связанных с тюремным заключением (Токийские правила) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_907; Козаков О. Домашній арешт як вид запобіжного заходу в кримінальному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=123130>; Домашній арешт: Ознака демократії чи іграшка для буржуїв? <http://ua.forua.com/comments/2013/04/01/084206.html>; та ін.

3. Люблинский П.И. Свобода личности в уголовном процессе: меры, обеспечивающие неуклонение обвиняемого от правосудия / П. И. Люблинский. – СПб. : Сенат. тип. – 1906. – 711 с.

4. Свод законов Российской империи, повелением государя императора Николая Павловича составленный. Изд. 1832 г. – Т. 15. – СПб., 1832 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.prlib.ru/Lib/Pages/authority_1-2-4-2.

5. Замість СІЗО – домашній арешт // Радіо «Свобода» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1326710885>.

6. Уголовно-процесуальный кодекс Российской Федерации: федеральный закон от 18 декабря 2001 г. № 174-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.consultant.ru/popular/upkrf/>.

7. Уголовно-процесуальный кодекс Республики Беларусь : Закон Республики Беларусь от 16 июля 1999 г. № 295-3 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pravo.kulichki.com/vip/upk/00000001.htm>.

8. Уголовно-процесуальный кодекс Республики Казахстан : Кодекс Республики Казахстан от 13 декабря 1997 г. № 206-І [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pavlodar.com/zakon/?dok=00147&ogl=all>.

9. Накази МВС України від 09 серпня 2012 року № 696 «Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю»; від 18 грудня 2012 року № 1172 «Про уповноваження підрозділів органів внутрішніх справ на здійснення забезпечення електронного контролю».

10. Москаль Г. Втеча Мельника. Як ректор позбувся електронного браслету [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://glavcom.ua/articles/13159.html>.

МАНІВЛЕЦЬ Е. Є.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінального процесу
(Донецький юридичний інститут
МВС України)

УДК 343.1

ВЛАСТИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ

Кримінальний процес не може існувати за межами правового поля, окресленого КПК України, тому він є соціально-правовою системою. Стаття присвячена розгляду властивостей кримінальної процесуальної системи. Автор виділяє та аналізує особливості, характерні ознаки кримінального процесу як складної системи.

Ключові слова: кримінальний процес, кримінальна процесуальна система, властивості кримінальної процесуальної системи, характерні ознаки кримінальної процесуальної системи.

Уголовный процесс не может существовать за пределами правового поля, очерченного УПК Украины, поэтому он является социально-правовой системой. Статья посвящена рассмотрению свойств уголовной процессуальной системы. Автор выделяет и анализирует особенности, характерные признаки уголовного процесса как сложной системы.

Ключевые слова: уголовный процесс, уголовная процессуальная система, свойства уголовной процессуальной системы, характерные признаки уголовного процессуальной системы.

Criminal procedure can not exist outside the legal framework outlined by the Criminal Procedure Code of Ukraine, so it is a socio-legal system. The article is devoted to the properties of the criminal procedure system. The author distinguishes and analyzes the characteristics, the characteristics of the criminal process as a complex system.

Key words: criminal procedure, criminal procedural system, properties criminal procedural system, the characteristics of the criminal procedure system.

